

Recensie: Anne De Smet

Toon Tellegen: 'De genezing van de krekel' Querido's Uitgeverij B.V. Amsterdam /Antwerpen 1999. ISBN 902148431 5. (Depressie/AG/1)Internet: www.querido.nl

Soort boek/ ziekte/ stijl: Dit dierenverhaal is als roman bekroond in 2000 met de Gouden Uil en is onderdeel van een opera, op het Holland festival 2011. Dit keer weet Tellegen te verrassen met het schitterend portret van de krekel die gebukt gaat onder een zware depressie, iets wat de andere dieren van het bos helemaal niet begrijpen. Depressiviteit is een stemmingstoornis gekenmerkt door verlies van genoeg of belangstelling gedurende het grootste deel van de dag. In spreektaal wordt de term depressief vrij snel gebruikt voor een toestand waarin iemand in een dip, weltschmerz of wereldpijn zit. Het is de duur die het verschil tussen depressie en dip bepaalt. De ziekte vraagt om een betere erkenning en snellere signalering en is voor velen nog steeds een raadsel en taboe. Toon Tellegen begreep in 1999 al dat je allereerst de depressie moet accepteren wil je hem kunnen overwinnen. De hoofdstukken kunnen los (voor)gelezen worden. Tegelijk blijft het tot op de laatste letter spannend hoe het met de krekel zal aflopen. Aan de oppervlakte is het een sprookje voor kinderen. In de diepte raakt Tellegen een gevoelige snaar bij volwassenen en terecht staat vermeld op het boekomslag: 'Een onontkoombaar boek voor iedereen die wel eens door grote treurnis geteisterd wordt'.

Over de schrijver: Toon Tellegen is geboren in 1941, studeerde geneeskunde in Utrecht en vestigde zich na een verblijf van drie jaar in Kenia als huisarts in Amsterdam. Toon Tellegen had zelf last van depressiviteit. Eerst schreef Tellegen gedichten voor volwassenen, later verhalen voor zijn kinderen. In 1984 verscheen zijn eerste kinderboek. Tellegen won meerdere literatuurprijzen voor zijn oorspronkelijk werk, vaak filosofisch van aard. Met zijn dierenverhalen creëerde hij een geheel eigen wereld. Het onderscheid tussen kinder- en jeugdboeken worden door volwassenen gelezen en jeugdige lezers genieten van zijn proza en poëzie.

Korte beschrijving: Voor de krekel is de fut eruit. Hij is moe, eet amper en heeft geen plezier meer in de dingen. Hij heeft geen zin in contact met de andere dieren van het bos en dit jaar viert hij zelfs zijn verjaardag niet. Er is geen aanwijsbare reden voor zijn somberheid. Sommige dieren van het bos proberen hem te helpen door taarten te bakken, zijn hand te schudden en hem te voorzien van adviezen. Ze geven zelfs een opmonteringfeest maar niets helpt hem uit zijn lijden, integendeel. Tot hij op een dag verbaasd wakker wordt met een leeg hoofd. Voor het eerst sinds lange tijd klinkt er door het bos zijn uitgelaten getsjirp.

Wat viel op: Van alle dieren in het bos bestaat er maar één exemplaar en in de verschillende dieren kan men menselijke karakters herkennen. De olifant bijvoorbeeld, een rasechte optimist op het naïeve af aangezien hij wel honderd keer op zijn bek gaat, contrasteert fel met de sombere krekel. Net als bij mensen zijn er dieren die direct weten wat de krekel zou moeten doen. Anderen vinden het eigen leed veel erger en sommigen keren hem de rug toe. Er zijn er die met hem meeleven

en hem bijstaan. Niet dat er voor de lezer eenduidigheid is te vinden: niet voor de somberheid van de krekel die 'komt en gaat' en waar geen verklaring voor te vinden is, niet voor de mier die onbegrepen haar verlangen achterna gaat waarover men zich aan het eind van het boek kan afvragen of zij nu ten prooi is aan somberheid. Of de eigen associatie of gedachte wel klopt speelt al bij de eerste lezing. De lezer wordt telkens op een ander been gezet, dus stof genoeg om te filosoferen.

Citaten: Pag. 6: "Hij zat stil op de grond in het gras voor zijn huis. Het is een groot, onwrikbaar gevoel, dacht hij. Als er iemand langskomt zal ik zeggen: 'Hallo eekhoorn of mier of olifant of wie u ook bent, ik heb een groot, onwrikbaar gevoel in mijn hoofd.' Ze zouden hem raar aankijken en hij zou een breed gebaar maken, naar de hemel kijken en zeggen: "Ach ja..." Het gevoel begon tegen de binnenkant van zijn voorhoofd te duwen. Het was geen aangenaam gevoel. Hij liet zijn hoofd zakken en keek naar de grond."

Pag. 63: "Ze schreven een brief aan de krekel: *Geachte krekel, Hartelijk gelukgewenst dat het u gelukt is somber te worden. Ons nog niet. De mol en de aardworm.* Ze probeerden al heel lang somber te worden, maar het lukte ze nooit. Ze stonden voor zwarte spiegels, lieten hun schouders zakken, fronsten hun voorhoofd, dachten aan de zon en wierpen vreugdeloze blikken om zich heen. 'Bijna' zeiden ze telkens tegen elkaar. 'We zijn het bijna.' Maar ze werden het nooit helemaal. Die nacht dronken ze zwarte thee en vroegen zich af hoe de krekel somber was geworden en wat hij nu zou doen. (...) Pas in de ochtend kwam er een brief terug van de krekel. *Geachte mol en aardworm, Het is met niet gelukt. Het is zomaar gebeurd. Was ik u maar. De krekel.*"

Pag. 116: "De mier stond op, schraapte zijn keel en vroeg of er iemand was die zich iets herinnerde. Het werd stil. De wind ging weer liggen. Herinneren...dachten de dieren. Herinneren...Niemand wist wat dat was. 'Is het soms een geluid?'vroeg de kikker. 'Is het iets langzaams?'vroeg de slak. De mier legde uit wat herinneren was. Maar toen de dieren vroegen wat je ermee kon doen haalde hij zijn schouders op. 'Dat weet ik niet' zei hij. 'Niets misschien.'De dieren sloegen hun armen en vleugels weer om elkaar heen en dachten niet meer na. Een paar van hen stonden op en begonnen te dansen. De mier keek naar de grond. Herinneringen wervelden in dikke wolken om hem heen. Hij herinnerde zich de verte, de oceaan, verjaardagen van zeldzame dieren, lange gesprekken met de eekhoorn, de zomer...(...) En terwijl de krekel vrolijk tsjirpte en de olifant omhoogkeek en zuchtte liep de mier ongemerkt weg, het donker in. Het begon te sneeuwen. (...) Herinneringen zwermde om de mier heen en prikten in zijn nek en in zijn ogen. Ik moet gaan, dacht hij en hij liep het bos uit, stak de bevroren rivier over en verdween in de verte."

Trefwoorden: depressie, somberheid, dip, herinnering, dierenverhaal

Themawoorden: depressiviteit, acceptatie

Extra: Enkele verhalen worden door de schrijver voorgelezen en zijn verkrijgbaar op compact disc.

Recensie: NBD/Biblion recensie: (...) Alle dieren, van olifant tot eekhoorn, doen hun uiterste best dat sombere gevoel te verdrijven en ze gaan daarin heel ver. Dat kan, omdat alle dieren met elkaar omgaan als gelijkwaardig in grootte en gewicht en ook wat inbreng betreft. De pogingen van de dieren zijn op fantasievolle wijze en met humor in korte hoofdstukken poëtisch verwoord. Het abstracte gevoel, somberheid, wordt concreet gemaakt en van alle kanten belicht, evenals de daaruit voortvloeiende gevoelens. (...) Het overbrengen van abstracte begrippen naar voelbare emoties gebeurt op een zeer fijnzinnige en vindingrijke manier. (...)